

عقلنه شاشلرده نه یاپیلور ؟

فضائل انسانیه مزه کمالیه صاحب
انسان اوغلی انسان ایسک کندی علو
منزلته کوره عالم آبی پک مستکره و مستفر
کورملی یز و یونی جهانده بشقه الکلیجه سی
اولیان بی چاره لره تکایله اکر کندی براجون
الکلیجه ارایه جق ایسه ک عالم خبرته مراجعت
و مصائب روزگار دن قورتلوق ایسترایسک
دشمندن قاچمق اکا جرئت و یرمک دیمک
اوله جی جهتله عشرت عالته فرار ایتوب
یالکسک او خصم بدکاره مقاومتله غلبه یه
همت ایتلی یز .

عثمانلی کتب عتیقه سی

قارشدر دقجه فرنکاره کولما ماک

ایمزدن کلیمور

فنونک کیفیت ترقیسی یعنی تاریخ فنونی
ییللر عنندنه تفصیله احتیاج یوقدر که
اوروپا جهل و نادانی دینلان زفیری
قراکلفدن قورتلوبده نور معارف سایه سنده
پراز دنیایی کورمکه باشلادقدن صکره
ایچلرنده پیدا اولان ارباب معارفی نظرلرنده
اوقدر بولتسلردر که عادتاً کندیلرینه
موجد و کشف رتبه سی و یرمشلردر .

اوت انکار ایتورز که بونلر ایچنده
پک چوق موجدلر پک چوق کشفلر ظهور
ایتمشدر . انکار دکل بونلرک ترقیات
فتونه ایتدکلری خدمندن طولانی کندیلر
یته تشکرلر ایتکه دخی بورجلو یز . شو

اولدیغی در میان قلنش ایدی . اوقیل آدملر
ایچون عقل و ادعان و حکمت و عرفانک
و یره جکی تسلیلر و امیدلر تأثیر سر قالاچفندن
انلر عالم عشرتده آوودیله جق بی چارکان
اولدقلر ایچون او حکمی و یرمشلردر .
نه حاجت ؟ بر سر خوشک ماهیتی ندن عبارت
اولدیغی بر کره کوز یمزک اوکنه کتورلمده
اکر تحسین ایدیله جک بر یرینی بوله ییلور سده
اوزمان شمده یه قدر سولش اولسدیغمز
سوزلرک هپسینی کیویه الا .
سر خوش نه در ؟

سر خوش او آدم دکلیسدر که مرض
جته مبتلا اولدیغی حالده چیلدر یرمشدر ؟
مصیبت ایچنده ایکن کندیسینی حال وسعتده
بولمشدر ؟ فقیر ایکن غنی اولدیغنه ذاهب
اولمشدر ؟ غنی ایسه او حالده ثروتی محافظه
ایده بلمک اقتداری ائندن کیمشدر ؟ از بقی علمی
وارسه فکرینک بردقیقه ده بلمک انقلابندن
طولانی برشیئک درت اوجنی بر یره کتوره میدرک
قالمشدر ؟ بر محبوبه نک محبی ایسه محبتک وجهنی
اونوتمشدر ؟ حاصلی اختیاری کیمش یالکز
قالی انسان قالبندن عبارت قالمش
برشیدر ؟ احساننه قاپلیق عتایندن
قورقق کوسردیکی مأثر محبت ایتانمق هیچ
برسوزینه اهمیت و یرمک لازم کلیان
و چولنی چوجنی و قارب و خویشانی
طرفندن بر ایاق اول صیروب عالم
وجوددن دخی ال چکمی ونوعاً کبوب
کیمشی انتظار اولشان بر باش بلاسیدر ؟
حال بومر کرده ایکن عشرتک ممنوعیتی
حقندن کی احکامه استغراب ایدنلرک

جلیلہ دہ شرق تقدیمی فیلسوف موسیٰ الیہ
ترک ایدما مکدہ معذورز .

حکیم موسیٰ الیہ غالیلہ ۱۵۶۴ تاریخندہ
پیر شہرندہ تولد ۱۶۴۲ تاریخندہ وفات
ایتمش و بر منوال محرر دعواندن طنولایی

علیہنہ ترتب ایدن حکم مجوسیت دخی
۱۶۳۳ تاریخندہ وقوع و عاشدر . انجیق

الیوم بزم الیزدہ (تسایح فتنون) نامیلہ بر
رسالہ بولنیور کہ رسالہ مذکورہ عہد مراد
ناشدہ قلمہ الشمس و مراد ثالث و فاتی ایسہ

۱۵۹۵ سنہ میلادیہ سنہ مقابل کلکدہ
بولنیور رسالہ مذکورہ نک ہیئت بخندہ
دخی خصوصیات ایہ کورلشدر .

«بر مسئلہ غریبہ وارد . مثلاً دبرلر کہ
وجه ارضی جیعاً سیر میسر اولسہ و موضع
واحدہ اوج شخصی متفرق قیلندر بری

جانب غربہ کیسہ آخری جانب شرقہ
کیسہ ثالث اول موضعہ مقیم اولسہ .

بعد زمان غربہ کیدن جانب شرقدن کلسہ
و شرقہ کیدن جانب غربدن کلسہ بر

حیثیلہ کہ زمان ذهابلری و مجیابلری وقت
واحدہ اولسہ غربہ ذاہب اولانک ایام

معدود سی مدت دورہ ایام مقیمدن بر کون
اکسینک اولور و شرقہ کبدہ نک ایامی ایام

مقیمدن اول دکلوارتی اولور . یعنی ایام
شرقیہ نک زیادہ سی ایام غربینک نقصانی

قدر اولور . فرضایوم اجتماع مقیمہ
نسبت جعہ اولور . شرقیہ نسبت سبت
اولور غربی نسبت خبس اولور . و بعینہ

بو مسئلہ یہ نیجہ غرائب مفرع اولور
اھالیسنہ معلومدر واللہ اعلم

قدر وار کہ ترقیات فنونہ خدمت ایدن بر ملت
ایچون بو خدمتہ امکاری سبقت ایدن ارباب

ہمتی دخی اونو محبوب ہر کسک حققی تسلیم
واعطا ایتک ترقی پرورلک شاندندر . دیمک
ایستیورز .

فرنگجہ قلمہ الشمس اولان ہیئت
کتابلرنک همان کافد سندنہ کور بلور کہ

کویا غالیلہ نام فیلسوف مشہور زمانہ کلجہ بہ
دکین ارضک کروی متحرک اولدیغی مسلم

و مشہود دکل ایش کپی بو کشفی موسیٰ الیہ
نسبت ایدرز .

واقعاً فیلسوف موسیٰ الیہ بود عوادہ
یک زیادہ سئلہ اظہار ثبات ایلدی .

حتی معہود انکیر یسیون جمعیتی موسیٰ الیہ
دیانت عیسویہ علیہندہ نشر افکار تہمیلہ

متہم ایدرک تخت محاکمہ بہ الوہ کیندیسنک
فضل کالنی اعتراف ایدنلر جانم بود عوادن

وازیکی . سنک دعواک حکم انجیلہ مغایردر .
انجیل شرقی ارضک متحرک اولیوب ثابت

اولدیغی در میان ایدیور . سن بود عواوی
باطلہ دوام ایدر ایسہ ک مخو اولورسک .

بوللو نصیحتلر . قاتقشد قلمری زمان دخی
«نہ پیایم ایاقلمک التئدہ ارضک حرکت

ایتدیکنی حس ایدوب طور مقیدیم . دیہ
اصرار ایتمش و حبس و تسجین بلاسنہ دخی

تحمل کوسترہرک ینہ دعوادہ اظہار ثبات
ایلشدر کہ طوغریسی شایان تحسین
و آفر بندر .

انجیق موسیٰ الیہک بالکر اشبو ثباتی
شایان تحسین و آفرین اولوب بوقصد بزارضک
متحرک اولدیغی نشر ایتک کپی بر خدمت

واقعا رسالہ دن عیناً استخراج اولئان
شو عبارہ فصاحت و بلاغتدن طسولائی
الیوم ارباب قلمری قبولہ دعوت ابتد بکمر
بر عبارہ در . بنابرین شرح و توضیحہ
حاجت یوقدر . انجق بحث ابتد بکی مسئلہ
ارباب مطالعہ نک جملہ سی عندندہ معلوم
اولمائی احتمالدن بعد بولند یغنیہ مبنی
اولیادہ اقتضا ایدن بعض معلومات
موضعی اعطا ایدہ لم دہ موازنہ مری اکا
کورہ اجمال ایلہ لم .

کرہ ارض کنند ی محوری اوزرنده
اولان سبر و حرکتی غربدن شرقہ طوغری
اجرا ایدر . بوسیہ میندر کہ زم کوزلریز
کونشی شرقدن غربہ طوغری دور
ایدیور کی کورر . ارض کروی اولدیغی
جهتلہ برادم دائماً غربہ متوجہا کیدہ جک
اولسہ و کیتسہ کیتسہ الاول عزیمت ایش
اولدیغی نقطہ نک شرق جهتدن بنسہ او
نقطہ یہ عودت ایدر . ایدی نتایج فتون
رسالہ سندہ تعیین اولئان اوچ ادمدن بریسی
نقطہ عزیمت اوزرنده ثابت قلند قدن
صکرہ بریسی شرقہ و دیگر ی غربہ طوغری
اعزام قلئانلردن شرقہ عزیمت ایدہ نک
غربدن و غربہ عزیمت ایدہ نک شرقدن کلمی
بوسیندن نشأت ایدوب غرب طرفنہ عزیمت
ایدہ نک برکون غیب ایشی ایسہ کرہ ارض
اوزرندن کونشلہ برابر اجرا ایلدی بکی بر دور
ایلہ کونشک بر دور بنی غیب و ضرر ایشی
و شرق طرفنہ متوجہا عزیمت ایدہ نک بر
کون فضللہ بولسی دخی کرہ ارض ایلہ
برابر بر دور دخی کند یسی ایدر لک و کند یسک

ابتدی دور ایسہ کونشک غربہ طوغری
بر دور دها بالاجرا برکون تشکیل ایشی
دیک اولهرق بوضوئتلہ ایام موجودہ
معینہ یہ ضمیمہ برکون دخی کند یسی
قرائش اولسی قضیہ لزندن ایلر و کیش
ونقطہ عزیمت اوزرنده ثابت قالانک کونلر
اعداد نجه نہ کار و نہ دہ ضرر ایشی دخی
مر قسومک نہ شرقہ و نہ دہ غربہ طوغری
یعنی نہ ناقص و نہ دہ زائد اولهرق دور
ایتماسندن نشأت ایشدر .

ایشته نتایج فتون رسالہ سندہ بویجک
شوضوئتلہ صراحۃ مندرج اولسی بچارہ
غالبہ نک کشفیات واقعه بی اثبات غیرتلہ
حسبلرد چور یسندن قاج سئہ مقدم عثمانی
ملکتندہ کتابلر درج اولندرق حتی وقتک
پادشاهنہ دخی تقدیم قلمش اولسی کی
غایت مهم بر موازنہ بی نظر اعباس رمنہ
عرض ایدر و بوموازنہ میداندہ طور دقجہ
تاریخ فتونک فیلسوف مومی الیہک غالبہ یہ
کشافی شان و شرفی و برمیسی البسہ
(حسب الاسلامیہ) خندہ استخراجی
مستوجب اولور .

واقعا حکیم غالبہ برمنوال محرر کشفی
دھا اولجہ یعنی ۱۵۲۳ تاریخ میلادیسندہ
وفات ایدن قویونخ نام روسیالی فیلسوفک
افکاری اوزرینہ بنا ایشدر . اما بوضورت
دخی زم استغرابری منع ایدہ مری .
زیرا نتایج فتون رسالہ سنک محرری دخی
برمنوال محرر خصوصاتی کند ی کشی
اولهرق در میان اتیموب امام ابهرینک
(متوسطہ) سندن و ان اقلک (مبوطہ)

سندن ونصرالدين طوسينك (تذکره)
سندن وعلى قوشجينك (فخيه) سندن
وسائر برقاچ علمای اسلامك آثار بر كزیده سندن
خلاصه واجمال ايدليكني (حسب الاسلاميه)
كآل تواضعندن ناشی كنسدیسی اعتراف
ابدیور .

ب ز بو موازنده يالكر ارضك دور
وحركتنى اثبات ككى بر ببولك شانی
اورو بالبرك كندیلرینه مال ایتدكلر بچون
كولپورز . دوستلریم . اسلامیت
فنونك علیهند در ترقی به مساعد سی بو قدر
فلسفہ فی مافعدر . ديه حكیم ایتدكلری
حالده غایله كبی ترقیات فنیه به الحق حسن
خدمت ایتش بر ذاك انكیر یسیون جمعیتی
طرفندن یاقا پاچا ایدلديكنی ومومی الیه كبی
دها بك چوق ار باب همتندن كیمسنگ
اتشاره باقیلوب كیمسنگ اصلدیغنی كسیدلديكنی
وبوكا مقابل بنه اوتار یخده اوتار یخدن
بك چوق مقدملری بونلرك (حسب الاسلاميه)
قابل ترقی اولسدیغنی حكیم ایتدكلری ممالك
اسلامیه ده كافه فنون عقایه ونقلابك
(بنه حسب الاسلاميه) بازار ایتشاره
چیمش اولسدیغنی دخی كوریورزده انك
ایچون بشقه جه كولپورز .

(اذكر اولئان نتایج فنون محرری فلسفہ
وحكمتك ممالك اسلامیه جه نه صورتبه تلقی
ایدلديكنی ودیانت اسلاميك فلسفیه نه
نظره باقدیغنی اليوم سربستی اعتقاد
وافكارلرینه كندیلری دخی مغرور اولان
اورو پا حكما سنك یله شاشوب قاله جقلری
بر صورتبه تصویر وخریر ایتش اولدیغندن

انشاء الله تعالی بوندن صكره كی طغارجقده
انی دخی در میان ابدیه جكن)

مع هذا قارئین كرام حضراتی فن
خصوصیتده اورو بالور اولان تقدیم
اغترار اشمدی كندولرینه عرض احتیاج
مجبور باندن وارسته اولدیغمری حكم
ایتمالیدرلر . زیر ازابكی عصر دن بری
بتون بتون تن پرورلكی اله آلدیغمر واسلافه
خبر الخلف اوله مدیغمر جهته اورویانك
ترقیات واقعه سته نسبته بوسبتون كبروده
قالدیغمر مبنی شمديكي حالده محتاج اولدیغمر
ترقیاتی انلرك ترقیاتندن اقتباس الیه حاصل
ایتمك مجبوریتی التده ز .

(انها)